Εχει περάσει ήδη ένας χρόνος από ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: REUTERS/MACHO D0CE

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Page: 98 Published at: 14-02-2021

Author: Surface: 1153.26 cm² Circulation: 55380

Subjects:

ΑΡΘΡΟ

ΑΠΩΤΕΡΕΣ ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ COVID-19

ΤΩΝ ΕΛΕΝΗΣ ΚΟΡΟΜΠΟΚΗ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ, ΜΕΛΕΤΙΟΥ Α. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

Εχει περάσει ήδη ένας χρόνος από την έναρξη της πανδημίας από τον κορωνοϊό SARS-CoV-2. Η νόσος COVID-19 μονοπώλησε το ενδιαφέρον της επιστήμης για όλο το περασμένο έτος με διαρκώς συσσωρευόμενη νέα γνώση. Πλέον για τη νόσο COVID-19 γνωρίζουμε ότι πρόκειται για ένα πολυσυστηματικό νόσημα που μπορεί να προσβάλει διαφορετικά όργανα του οργανισμού. Αυτό που δεν γνωρίζαμε είναι ότι η νόσος μπορεί να έχει μακροπρόθεσμες συνέπειες και επιπλοκές. Ο όρος παρατεταμένη νόσος COVID-19 (long COVID) επινοήθηκε και χρησιμοποιήθηκε αρχικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τον Μάιο του 2020 από ασθενείς που βίωναν παρατεταμένα συμπτώματα μετά την οξεία φάση της νόσου πριν ακόμα δημοσιευθούν οι πρώτες επιστημονικές ανακοινώσεις.

Νόσος μακράς διαρκείας

Η παρατεταμένη νόσος COVID-19 δεν έχει έναν καθορισμένο ορισμό. Σύμφωνα με τις Βρετανικές Εθνικές Οδηγίες ορίζεται ως η επιμονή των συμπτωμάτων για περισσότερες από 4-12 εβδομάδες, ενώ η παραμονή των συμπτωμάτων πέραν των τριών μηνών αναφέρεται ως απώτερο COVID σύνδρομο (post-COVID syndrome). Η παρατεταμένη νόσος χαρακτηρίζεται από την παρουσία ποικίλων συμπτωμάτων από διαφορετικά συστήματα του οργανισμού με κυμαινόμενη ένταση, τα οποία μπορεί να οφείλονται στη νόσο COVID-19 αυτή καθαυτή ή μπορεί να είναι και συμπτώματα απότοκα της νοσηλείας σε μονάδα εντατικής θεραπείας ή άλλων επιπλοκών κατά τη διαδρομή της νόσου. Μέχρι και σήμερα, η πραγματική επίπτωση της παρατεταμένης νόσου COVID-19 παραμένει αδιευκρίνιστη. Η πιθανότητα εμφάνισης συμπτωμάτων για μακρό χρονικό διάστημα δεν σχετίζεται πάντα με τη βαρύτητα στην οξεία φάση. Ακόμα και ασθενείς με ήπια νόσηση που δεν χρειάστηκαν νοσηλεία μπορεί να εμφανίσουν παρατεταμένα συμπτώματα. Οι πρώτες δημοσιευμένες μελέτες έδειξαν ότι περίπου 20%-30% των ασθενών που ανάρρωσαν από την οξεία φάση συνέχιζε να έχει συμπτώματα πέραν του μήνα. Μια τηλεφωνική έρευνα στις ΗΠΑ μεταξύ ατόμων με θετικό τεστ για τον ιό SARS-CoV-2 έδειξε ότι ένας στους τρεις ανέφερε συμπτώματα για περισσότερο από τρεις εβδομάδες. Δεδομένα από τη Βρετανία έδειξαν ότι περίπου 20% των ατόμων με θετικό τεστ είχαν παρατεταμένα συμπτώματα για περισσότερες από πέντε εβδομάδες, ενώ 10% είχαν συμπτώματα πέραν του τριμήνου. Μεταξύ των ασθενών που χρειάστηκαν νοσηλεία το ποσοστό εκείνων που εμφάνισαν παρατεταμένα συμπτώματα ήταν μεγαλύτερο έως και 80% σε κάποιες μελέτες. Πρόσφατα δεδομένα από τη Γιουχάν σε δείγμα 1.733 νοσηλευόμενων ασθενών έδειξαν ότι η πλειονότητα είχε τουλάχιστον ένα σύμπτωμα έξι μήνες μετά την έξοδό τους από το νοσοκομείο, με πιο συχνά την κόπωση και τη μυϊκή αδυναμία σε ποσοστό άνω του 60%.

Αγνωστη αιτιολογία

Παραμένει ακόμη άγνωστο γιατί κάποιοι ασθενείς αναρρώνουν πλήρως μετά την οξεία φάση της νόσου ενώ άλλοι συνεχίζουν να εμφανίζουν συμπτώματα για παρατεταμένο διάστημα. Φαίνεται ότι οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να εκδηλώσουν παρατεταμένα συμπτώματα σε σχέση με τους άντρες. Η παχυσαρκία αποτελεί επίσης παράγοντα κινδύνου. Η εμπειρία από άλλους ιούς και τα μέχρι τώρα βιβλιογραφικά δεδομένα υποδεικνύουν ότι η παρατεταμένη συμπτωματολογία μπορεί να αποδίδεται σε μόνιμη βλάβη κάποιων οργάνων από τον ιό (όπως π.χ. των πνευμόνων και της καρδιάς), σε σύνδρομο χρόνιας κόπωσης το οποίο έχει περιγραφεί και μετά από άλλες ιώσεις (π.χ. άλλους κορωνοϊούς, τον ιό Ebola, τον ιό της λοιμώδους μονοπυρήνωσης), σε σύνδρομο που σχετίζεται με τη νοσηλεία σε ΜΕΘ ή σε παρατεινόμενη συμπτωματολογία που σχετίζεται με τον ιό αυτόν καθαυτό. Ορισμένοι ασθενείς μπορεί να έχουν εμμένουσα φορεία του ιού λόγω αδυναμίας του ανοσοποιητικού τους συστήματος ή μπορεί να επαναμολυνθούν με κάποιο άλλο στέλεχος του ιού. Επιπλέον σε κάποιες περιπτώσεις κατά τη διαδρομή της νόσου έχει παρατηρηθεί μια έντονη φλεγμονώδης αντίδραση λόγω ανοσολογικής διέγερσης που οδηγεί σε μόνιμες βλάβες. Τέλος, μπορεί να υπάρχει και μια συνιστώσα μετατραυματικού στρες ιδιαίτερα σε άτομα με ιστορικό αγχώδους διαταραχής, κατάθλιψης, διαταραχών ύπνου ή άλλων ψυχικών διαταραχών.

Συμπτώματα

Τα κυριότερα εμμένοντα συμπτώματα της νόσου COVID-19 περιλαμβάνουν τη χρόνια κόπωση, τις διαταραχές συγκέντρωσης σε ποσοστό πάνω από 50%. Τα συμπτώματα μπορεί να προέρχονται από σχεδόν όλα τα συστήματα του οργανισμού: από το αναπνευστικό αναφέρεται δύσπνοια, χρόνιος βήχας, από το καρδιαγγειακό αίσθημα παλμών, ταχυκαρδία, ορθοστατική υπόταση, ή ακόμα και πιο σοβαρές επιπλοκές όπως μυοκαρδίτιδα, από το νευρικό σύστημα διαταραχές μνήμης και συγκέντρωσης, κεφαλαλγία και ίλιγγοι. Από τα υπόλοιπα συστήματα έχουν αναφερθεί ανοσμία και αγευσία, μυαλγίες, αρθραλγίες, χρόνιος πόνος, δεκατική πυρετική κίνηση, εξανθήματα, τριχόπτωση, διαταραχές των ονύχων, διάρροιες και έμετοι. Συχνά αναφέρονται διαταραχές από την ψυχική σφαίρα, όπως διαταραχές του ύπνου, άγχος, κατάθλιψη και διαταραχή μετατραυματικού στρες. Στην περίοδο μετά τη νόσηση οι ασθενείς μπορεί να εμφανίσουν σακχαρώδη διαβήτη και χαμηλά επίπεδα βιταμίνης D. Επιπλέον ένα ποσοστό μπορεί να εμφανίσει αύξηση των ηπατικών ενζύμων και επιδείνωση της νεφρικής λειτουργίας. Τέλος, μπορεί να παρατηρηθεί εμμένουσα αύξηση των δεικτών φλεγμονής, αυξημένη πιθανότητα θρομβώσεων, καθώς και πυροδότηση ή έξαρση αυτοάνοσων νοσημάτων.

Ολιστική διαχείριση

Οι μακροπρόθεσμες επιπλοκές καθιστούν αναγκαία την παρακολούθηση των ασθενών που νόσησαν από COVID-19 για μακρό χρονικό διάστημα. Δεδομένης της πολυσυστηματικής φύσης της νόσου και της πληθώρας κλινικών εκδηλώσεων, η παρακολούθηση των ασθενών θα πρέπει να γίνεται σε ειδικά οργανωμένες δομές από μια διεπιστημονική ομάδα επιστημόνων υγείας. Τα συστήματα υγείας θα πρέπει να εστιάσουν στις όλο και αυξανόμενες ανάγκες παρακολούθησης των ασθενών που έχουν νοσήσει από COVID-19. Ηδη σε χώρες όπως π.χ. η Μ. Βρετανία, η Γαλλία, η Αυστραλία ενισχύεται η οργάνωση και λειτουργία post-COVID ιατρείων. Σε αρκετά συστήματα υγείας έχουν εκδοθεί εθνικές κατευθυντήριες οδηγίες για τη διαχείριση των ασθενών και την αποκατάστασή τους μετά από παρατεινόμενη νόσο COVID-19. Κλειδί στη λειτουργία των post-COVID ιατρείων είναι η συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών ειδικοτήτων και η λειτουργία με βάση οργανωμένα πρωτόκολλα.

Η έγκαιρη αναγνώριση επιπλοκών της νόσου, η έγκαιρη θεραπεία και η ολιστική φροντίδα από μια εξειδικευμένη ομάδα επαγγελματιών υγείας είναι καίριας σημασίας για την ψυχοσωματική υγεία, την ευεξία και την ποιότητα ζωής των ασθενών. Η τρέχουσα ερευνητική δραστηριότητα που εστιάζει στο πεδίο της επιδημιολογίας και των μηχανισμών πρόκλησης θα συμβάλει στη βέλτιστη διαγνωστική και θεραπευτική προσέγγιση της παρατεταμένης νόσου COVID-19.

Η κυρία Ελένη Κορομπόκη είναι παθολόγος, υπεύθυνη Μονάδας COVID-19 Νοσοκομείου Αλεξάνδρα, ο κ. Δημήτριος Κοντογιάννης είναι καθηγητής Λοιμωξιολογίας, κάτοχος της Εδρας Robert C. Hickey Chair in Clinical Care, MD Anderson Cancer Center, Χιούστον, ΗΠΑ, και ο κ. Μελέτιος Α. Δημόπουλος είναι καθηγητής Θεραπευτικής - Αιματολογίας - Ογκολογίας, πρύτανης ΕΚΠΑ.

Η παρατεταμένη νόσος COVID-19 δεν έχει έναν καθορισμένο ορισμό. Σύμφωνα με τις Βρετανικές Εθνικές Οδηγίες ορίζεται ως η επιμονή των συμπτωμάτων για περισσότερες από 4-12 εβδομάδες, ενώ η παραμονή των συμπτωμάτων πέραν των τριών μηνών αναφέρεται ως απώτερο COVID σύνδρομο

Η έγκαιρη αναγνώριση επιπλοκών της νόσου, η έγκαιρη θεραπεία και η ολιστική φροντίδα από μια εξειδικευμένη ομάδα επαγγελματιών υγείας είναι καίριας σημασίας για την ψυχοσωματική υγεία, την ευεξία και την ποιότητα ζωής των ασθενών

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: REUTERS/MACHO D0CE